

Barns sommarlov och kommuners bristande ansvar

Majblommans årliga sommarlovsrapport om barns belägenhet i svenska kommuner när skolan stänger.

Majblomman
Alla barns blomma

2017-05-31 Rapport nr 37

Innehåll

Barns sommarlov angår alla – inte minst politiker.....	3
Metod och bakgrund.....	4
Bakgrund	4
Metod.....	4
Föräldrar och barn om sommarlovet	5
Tid med annan vuxen	6
Ensam hemma på egen hand	7
Svenska kommuner om barns villkor på sommarlovet.....	14
Förskola och fritids om tillgänglighet	14
Socialtjänsten om extra sommarlovsbidrag.....	14
Kommunikationer.....	15
Sommarlovsprogram och kollo/läger i kommunal regi.....	15
Policies, utbildning, debatt, riktlinjer	17
Kommunala planer mot barnfattigdom	17
Utbildning av personal	18
Majblommans lov-checklista för alla kommuner.....	20
Goda exempel ur Majblommans kommunenkät	21
Vad Majblommans alla lokalföreningar gör	22
Rapporten i sammandrag.....	23

Barns sommarlov angår alla – inte minst politiker

Förord

Den omöjliga skollovsekvationen. Så brukar Majblomman sammanfatta barnfamiljers återkommande pussel med lov, semester, aktiviteter, pengar och tillsyn när skolan stänger. Detta är grunden till att vi ger ut vår årliga lovrapport i slutet av vårterminen. **Vi vill väcka opinion för att svenska kommuner ska ta sitt fulla ansvar för alla barn, också under lovveckorna.**

Barn i Sverige har skollov under 16 veckor varje år. Sommarlovet är längst, med sina tio veckor. Samtidigt har föräldrar med anställning ungefär fem veckors semester årligen. Att få ihop trygga och meningsfulla skollov för sitt barn under tre gånger så många veckor som man själv är ledig är en riktig utmaning för många föräldrar, i synnerhet för ensamstående. Vår samhällsstruktur bygger på att de allra flesta föräldrar arbetar. Det ger skatteintäkter till kommunen och då är det rimligt att underlätta för föräldrar i stället för att skapa oro och problem.

Majblomman menar att kommunerna måste följa skollagen fullt ut, och erbjuda fritidshem med kvalitetssäkrad verksamhet för alla barn t o m 13 års ålder. I enlighet med lagen vill vi se skollovsekvationen lösas, genom att kommunerna stärker sin verksamhet i stället för att låsa dörren för barnen när skolan stänger. Något fler barn var på fritids förra sommaren jämfört med 2015, och vi hoppas att det beror på att fritids har fått en högre status bland barn och föräldrar.

Sedan 2016 kan kommunerna söka öronmärkta, statliga medel för att ordna kostnadsfria sommarlovsaktiviteter för barn mellan 6 och 15 år. Stödet söks via MUCF¹, och 2016 rekviderade hela 283 kommuner stöd. Myndigheten uppskattar att 600.000 barn fick möjlighet till aktiviteter på detta vis.² Majblomman ser också goda exempel bland svaren i vår enkät. **Vi kan konstatera att det finns ett intresse för sommarlovsinsatser i kommunerna, och redovisar goda exempel i denna rapport.**

2016 delade Majblommans lokalföreningar ut bidrag till barns sommarlovsrelaterade behov för närmare 4,5 miljoner kronor.³ Föreningarna ser på nära håll att många barn får det extra svårt på sommarlovet. I många ansökningar framgår konkret hur besvärlig barns situation blir när skolan stänger. Ensamhet, sysslolöshet och oro är vanligt bland barn vars föräldrar vänder sig till Majblomman.

Vår skollovsrapport visar att barns villkor skiljer sig markant beroende på familjens ekonomiska förutsättningar. Klyftan märks som mest under långa lov. På frågan hur mycket familjen spenderar på sommarlovsaktiviteter svarar 7 procent 0 – 2 000 kr. 12 procent av föräldrarna uppger att de lägger ner 15 000 – 100.000 kr på barnens sommarlov. **I många kommuner är det helt upp till familjen vad barnen ska göra på sommarlovet, eftersom skolans kompensatoriska funktion så väl som kommunala aktiviteter och omsorg saknas.**

Majblomman har en daglig dialog med barn, på vårt webbforum MajPlejs, vårt instagramkonto och vår app MajApp. Tack vare dessa kanaler har vi kunnat inkludera barnens röster i lovrapporten.

2017 är sommarlovet fortsatt Majblommans högst prioriterade fråga, för vilken vi verkar på två plan: med bidrag till enskilda barn och långsiktig opinionsbildning. **Det är dags att alla våra kommunledningar tar sitt ansvar för barns trygghet även på skolloven!**

Göteborg 2017-05-31

Majblommans Riksförbund

Lena Holm, generalsekreterare

¹ Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällsfrågor

² "Alla barn ska vara med" – rapport från MUCF 2016, s 5

³ Majblommans Årsredogörelse 2016 sid 9

Metod och bakgrund

Bakgrund

Majblomman verkar för att inga barns ska tvingas genomgå sommarlovet i ensamhet och osäkerhet på grund av att kommunerna bantar verksamheten. Av våra rapporter genom åren framgår att bara en mindre del av kommunerna fångar upp barns ökade behov på skolloven. Till exempel är antalet som håller fritids öppet som vanligt litet. Även socialtjänsten missar barns behov dessa veckor. Endast en liten andel kompenserar automatiskt barnfamiljer med försörjningsstöd för ökade levnadsomkostnader på sommaren.

Våra lokala Majblommeföreningar bekräftar att barns behov märks som mest inför sommarlovet. Fler ansökningar kommer in, och majoriteten gäller barns behov av sådant som kan relateras till sommarlovet: badkläder, nya träskor, respengar till mormor på landet, kanske ett bidrag till fotbolls- eller ridläger.

Medvetenheten bland kommunerna ökar långsamt. Ett kvitto på detta är från MUCF, den myndighet som administrerar de statliga medel som kommuner kan söka speciellt för satsningar på sommarlovet för barn och unga. Detta är positivt, men än är målet att alla kommuner ska ta sitt fulla ansvar långt ifrån nått. Majblomman fortsätter att bevaka frågan om barns sommarlov, också på högsta politiska nivå. Vi arbetar för att samtliga kommuner ska sätta barns lov på agendan i så väl fullmäktige och kommunstyrelse som i berörda förvaltningar.

Metod

Två mätningar ligger till grund för denna rapport: en Sifoundersökning bland föräldrar och en digital frågeenkät till samtliga svenska kommuner. Dessutom ingår citat från ett mindre antal barn som svarat på en enkät på Majblommans web. Svaren från undersökningarna redovisas med illustrationer och text. Fritt formulerade svar från föräldrar och barn citeras i särskilda rutor.

Svar från föräldrar

Kantar Sifo har på uppdrag av Majblomman ställt frågor till 1.000 föräldrar med barn i grundskoleåldern. Frågorna rör familjernas erfarenheter av sommarlovet 2016 och deras planer inför sommarlovet 2017. De handlar om ekonomi och planering liksom om sommarlovsaktiviteter i allmänhet. Motsvarande enkät har skickats ut inför Majblommans sommarlovsrapporter 2015 och 2016. I rapporten förekommer flera jämförelser över tid. Föräldrarna har svarat för ett av sina barn; det som senast hade födelsedag.

Svar från kommuner

För tionde året i rad genomför Majblomman en undersökning bland samtliga svenska kommuner gällande barns villkor i skolan och på fritiden. 2017 har enkäten bakom undersökningen genomförts på webben under januari och februari. 289 av 322 tillfrågade kommuner/stadsdelar har svarat på våra frågor, som täcker områdena skola, kultur och fritid samt socialtjänst. I sommarlovsrapporten har vi brutit ut frågor rörande sommarlovet ur den stora kommunenkäten.

Svar från barn

Majblomman har en daglig dialog med barn, på vårt webbforum MajPlejs, vårt instagramkonto och vår app MajApp. Tack vare dessa kanaler har vi kunnat inkludera barnens röster i lovrapporten som olika citat. Barnens formuleringar återges utan ändring av eventuella stavfel.

Föräldrar och barn om sommarlovet

Med hjälp av Kantar Sifo har Majblomman frågat föräldrar om tillsyn, ekonomi och aktiviteter på sommarlovet.

Liksom tidigare år kan vi konstatera att de flesta föräldrar strävar efter att ge sina barn mycket ledig tid tillsammans med familjen. Man undviker fritids i möjlig mån. Å andra sidan återkommer budskapet att fritids behövs, och att en delvis stängd verksamhet innebär problem för vissa familjer.

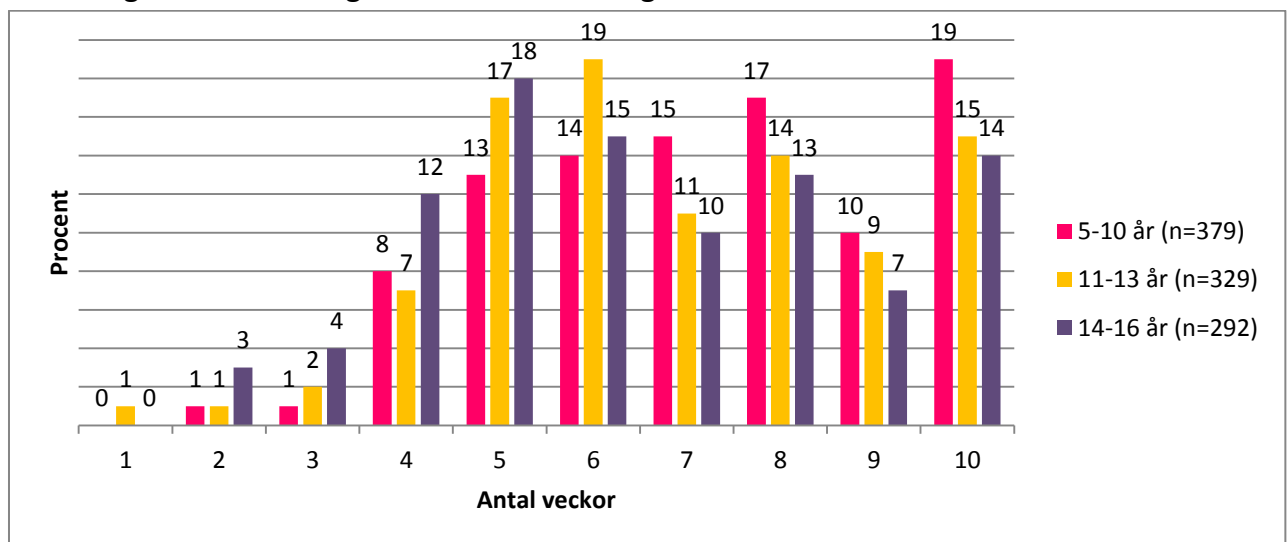
Antal sommarveckor med föräldrar

En central fråga i mätningen är hur många veckor barn tillbringade med sina föräldrar det senaste sommarlovet.

Svaren visar att de flesta barn tillbringar fem eller sex veckor tillsammans med en eller båda föräldrarna. Yngre barn spenderar som väntat fler veckor med föräldrarna och de äldre åldersgrupperna något färre. Mönstret känns igen i Majblommans tidigare skollovsrapporter.

Bland de fritt formulerade svaren återkommer ambitionen att barnen inte ska behöva vara på egen hand, samt att det krävs planering för att få ihop sommarlov och semester.

Hur många veckor tillbringade ditt barn med någon eller båda föräldrarna?

”Är ensamstående så det är omöjligt för mig att ge honom ett långt sommarlov eller göra massa aktiviteter”

”Det är ett pussel och pyssel för att få ihop en ’vettig’ ledighet, där tiden inte bara känns passera. Jobbigast för ett föräldrasamvete, förstås...”

”Det är dumt för dom som inte har föräldrar hemma och behöva vara hemma själva”

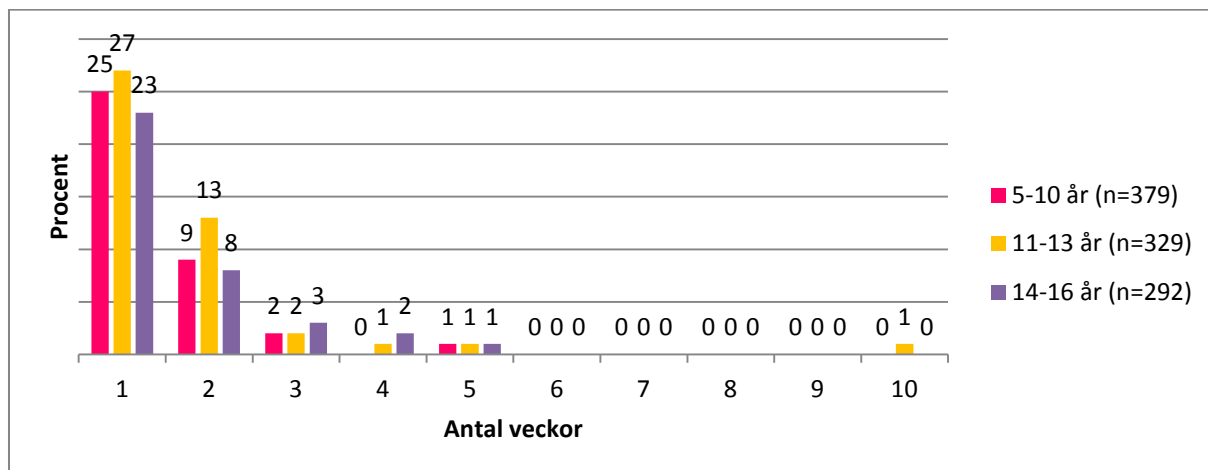
”Det är väll bra för de barnen som är stora och kan vara hemma själv men dom mindre kanske måste gå på fritids då även om dom inte har kompisar där”

Tid med annan vuxen

Starka nätverk är en tydlig förklaring till att många familjer får ihop ett fint sommarlov för sina barn, även om det offentliga stänger igen strax efter skolavslutningen. Många förlitar sig på släktingar som mor- och farföräldrar med tid, resurser och vilja att ta hand om barnen sommartid. Majblomman har frågat föräldrar hur många veckor deras barn tillbringat med en annan. Det vanligaste är att barnen tillbringar en till två veckor med annan vuxen än föräldrarna.

Barnen förknippar släkten med sommarlovet. Bland barnens kommentarer återfinns positiva berättelser om upplevelser tillsammans med släkt och vänner.

Hur många veckor tillbringade ditt barn med annan vuxen (t ex släkting eller vän)?

"Vi har inga släktingar som kan avlasta oss, vi vill gärna vara tillsammans på semestern så barnen får mycket ensamtid. Vi har inte heller ekonomi till att åka utomlands varje år."

"Förra året var jag mycket på mitt landställe. Jag hälsade även på släktingar i b.l.a Skåne och Borås."

"Jag var ute och fiskade mycket med pappa. Jag var också ute i skogen och byggde en koja med morfar. Jag gillar att vara ute i naturen och greja med pinnar och sånt"

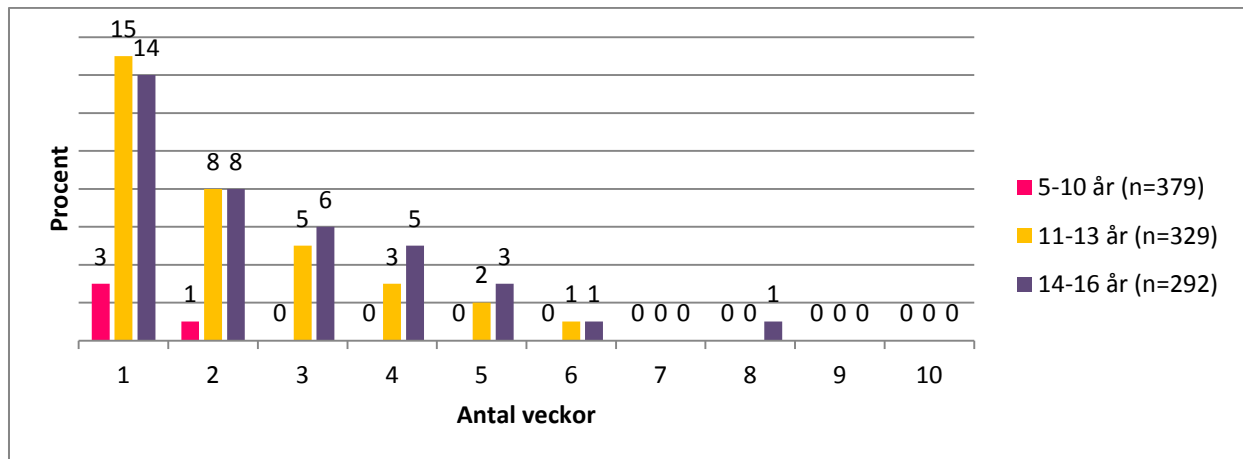
Ensam hemma på egen hand

Det händer att barn måste tillbringa delar av sommarlovet ensam hemma utan tillsyn av någon vuxen och utan sällskap av andra barn. Vi har frågat i vilken mån barnen varit hemma på egen hand och tagit hand om sig själva när föräldrarna arbetat.

Äldre barn har inte oväntat varit ensam hemma i högre grad än yngre. 14 procent av den äldsta gruppen har tillbringat en vecka helt ensam. 15 procent av den nästa äldsta gruppen har gjort detsamma. 8 procent av de två äldsta åldersgrupperna har varit ensam i två veckor

3 procent av de yngsta barnen, 5-10-åringarna, har varit på egen hand i en vecka och en procent har varit ensam i två veckor. Det handlar om totalt 28 700 barn i denna åldersgrupp. (Fler siffror finns på s 23.)

Hur många veckor var barnet på egen hand och tog hand om sig själv?

"Många veckors ledigt för barnet, färre veckor ledigt för oss vuxna. Även om dottern är ganska stor nu vill vi inte att hon ska vara ensam."

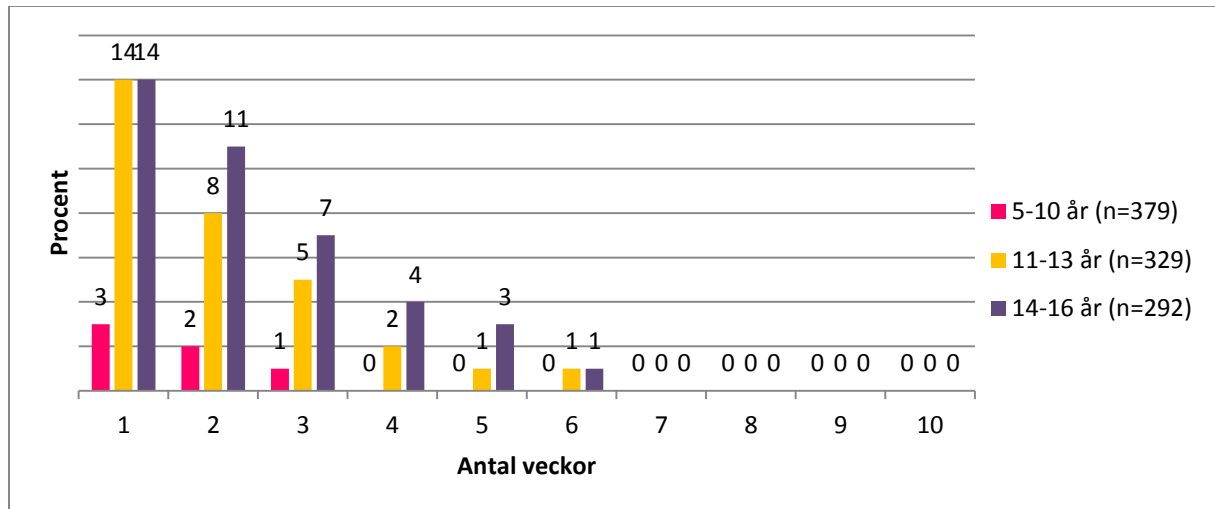
"Svårt när kompisar inte är hemma hon blir ganska rastlös trots små aktiviteter"

"Jag tycker det är ok att vara på fritids men inte att vara själv hemma."

Ensam hemma med andra barn

Av svaren framgår att det finns barn som tillbringar vissa sommarlovsveckor tillsammans med andra barn men utan någon vuxen. Främst gäller det de äldre grupperna, men bland föräldrar till barn mellan fem och tio år svarar 3 procent att barnen tillbringat en vecka tillsammans med andra barn utan sällskap av en vuxen. Ingen av de yngsta barnen tillbringade mer än tre veckor på detta vis.

Hur många veckor var barnet hemma med kamrat/syskon/släkting utan myndig vuxen?

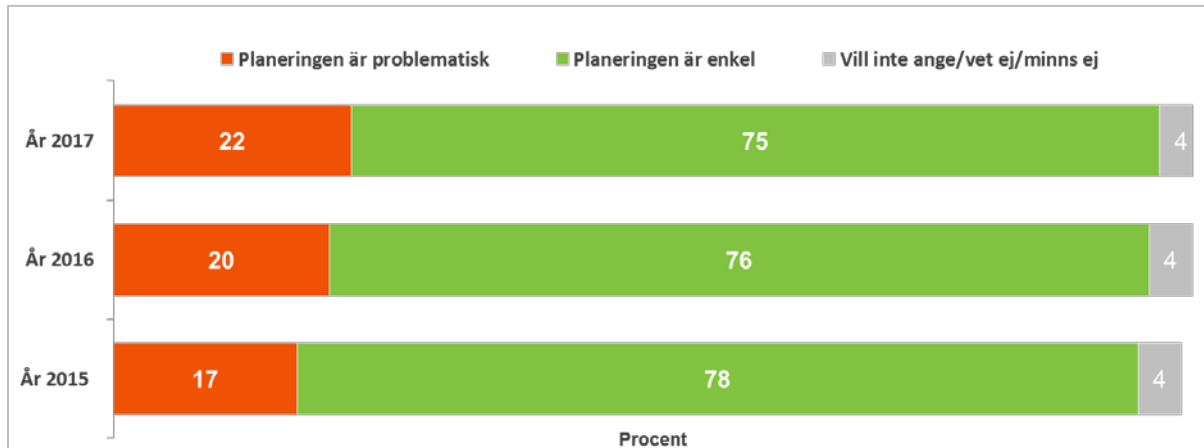

"Svårt att få ihop tiden med barnen så att det inte ska behöva känna sig ensamma så många veckor. Också svårt att hitta aktiviteter som engagerar dem och känns värdefulla. Går ofta bra för någon tid men inte hela lovet."

"Jag tycker det är dåligt för föräldrarna behöver också semester och barnen har inget att göra om dens föräldrar jobbar"

Sommarlovet krångligt att planera utan resurser och nätverk

Majoriteten av föräldrarna i enkäten upplever inte sommarlovsplaneringen som krånglig. 75 procent svarar att den är enkel, vilket är en minskning jämfört med 2015 då 78 procent ansåg det vara enkelt. Detta betyder givetvis inte att de problem som en annan grupp föräldrar upplever kan avfärdas. Vi kan konstatera att andelen föräldrar som tycker det är problematiskt har ökat från 17 procent 2015 till 22 procent 2017.

Även om 22 procent av föräldrarna inte utgör en majoritet, måste det problem de ger uttryck för tas på allvar. Majblommans lokalföreningar arbetar nära många ensamförsörjare med barn, och kan intyga att sommarlovsveckorna är ekonomiskt och känslomässigt påfrestande. Det handlar om föräldrar vars inkomster är mycket låga. Några av dem är berättigade till försörjningsstöd, medan andra har inkomster precis ovanför den gräns som socialtjänsten drar gällande detta bidrag. För dessa familjer blir Majblommans bidrag till barnen avgörande för att barnens sommarlov ska bli drägligt.

Föräldrar som saknar anställning har i regel också en extra utmaning på sommarlovet. För den som är arbetslös eller studerar innebär sommaren ökade möjligheter till vikariat. Då är det i princip omöjligt att ta semester. Barn till arbetslösa har ofta i särskilt behov av sommaröppna fritids och gratisaktiviteter. Vidare finns en grupp som ofta glöms bort: egenföretagare som måste jobba året runt för att försörja sin familj, och som inte sällan måste avstå från semester, alternativt ta ledigt utan inkomst.

"Svårt att få till planeringen med jobb och vara ensamstående"

"Båda föräldrarna har max 2/3 veckors semester"

"Att hitta spännande och nyttiga sysselsättningar som inte kostar för mycket pengar."

"Många veckor att fylla med aktiviteter när barnet inte går på fritids."

"Vi borde ha kortare sommarlov för man har inget att hitta på när föräldrarna jobbar"

Aktiviteter på sommarlovet

De vanligaste aktiviteterna för barn sommaren 2016 att sola och bada i Sverige, vara hemma med en förälder och att besöka släktingar i Sverige. Liksom tidigare år ligger dessa tre aktiviteter i topp. Sommaren 2016 var det dock fler som besökte släktingar i Sverige än tidigare år, liksom fler som 2016 besökte inrikes nöjesparker.

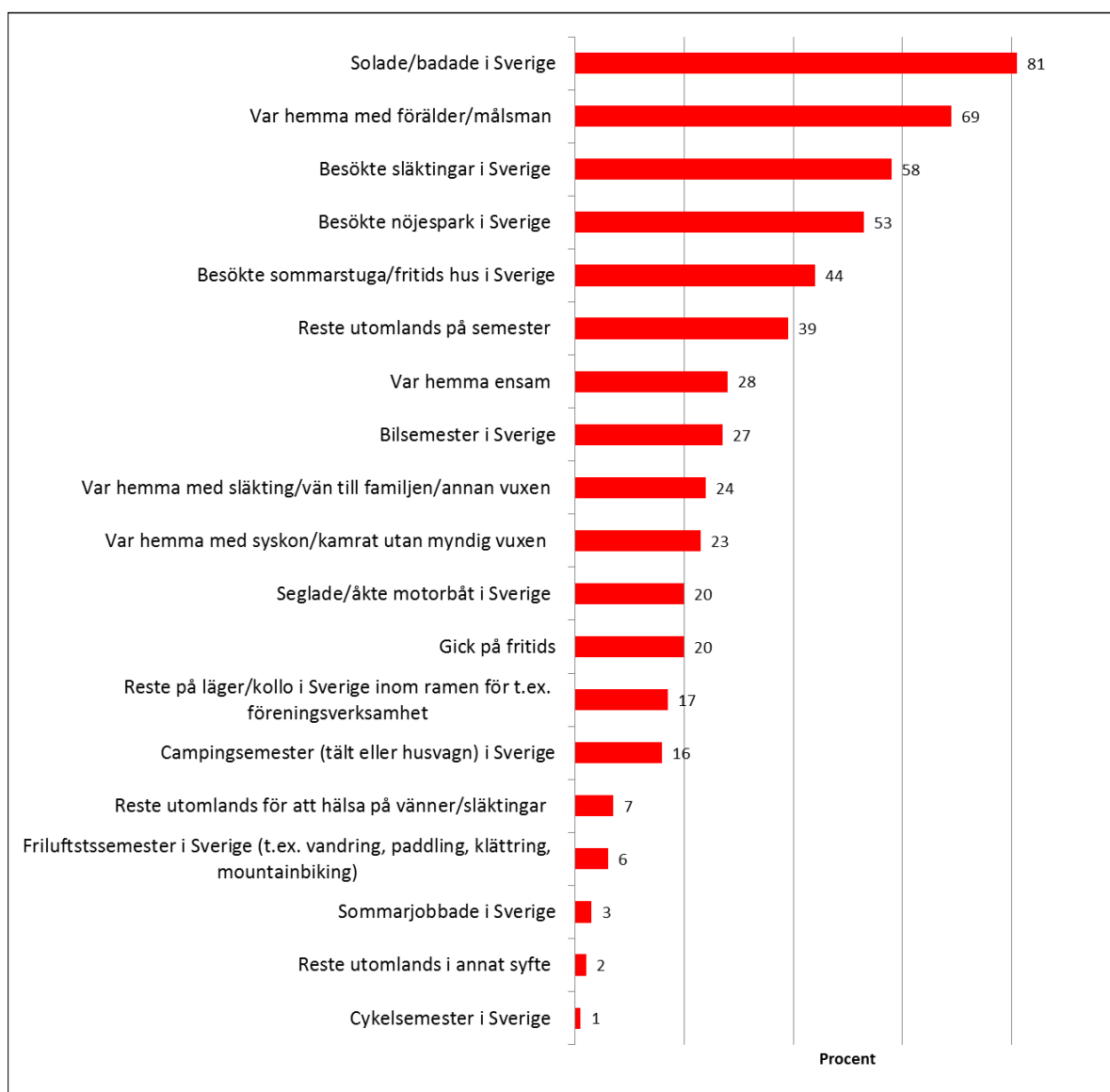
Av barnens kommunikation på Majblommans web och i sociala medier framgår att sol och bad mycket riktigt är vad de flesta vill göra, liksom att en majoritet hade möjlighet att göra detta på sommarlovet 2016.

Föräldrarna i enkäten 2017 återkommer till att de helst vill undvika att ha barnen på fritids på sommarlovet. De tio veckorna är starkt förknippade med lång ledighet och familjegemenskap. På samma gång visar svaren att många familjer behöver fritids på sommarlovet, men tvingas hitta andra lösningar eftersom öppettiderna är beskurna. Samma sak ser vi i vår kommunikation med barn på nätet. Många barn vill undvika fritids på sommarlovet, som förknippas med vila, bad, familjemys och aktiviteter med kompisar.

Vi noterar också att fler barn var på fritids 2016 jämfört med året innan (15 procent).

Vad gjorde ditt barn förra sommarlovet (dagaktiviteter)?

Flera svarsalternativ var möjliga.

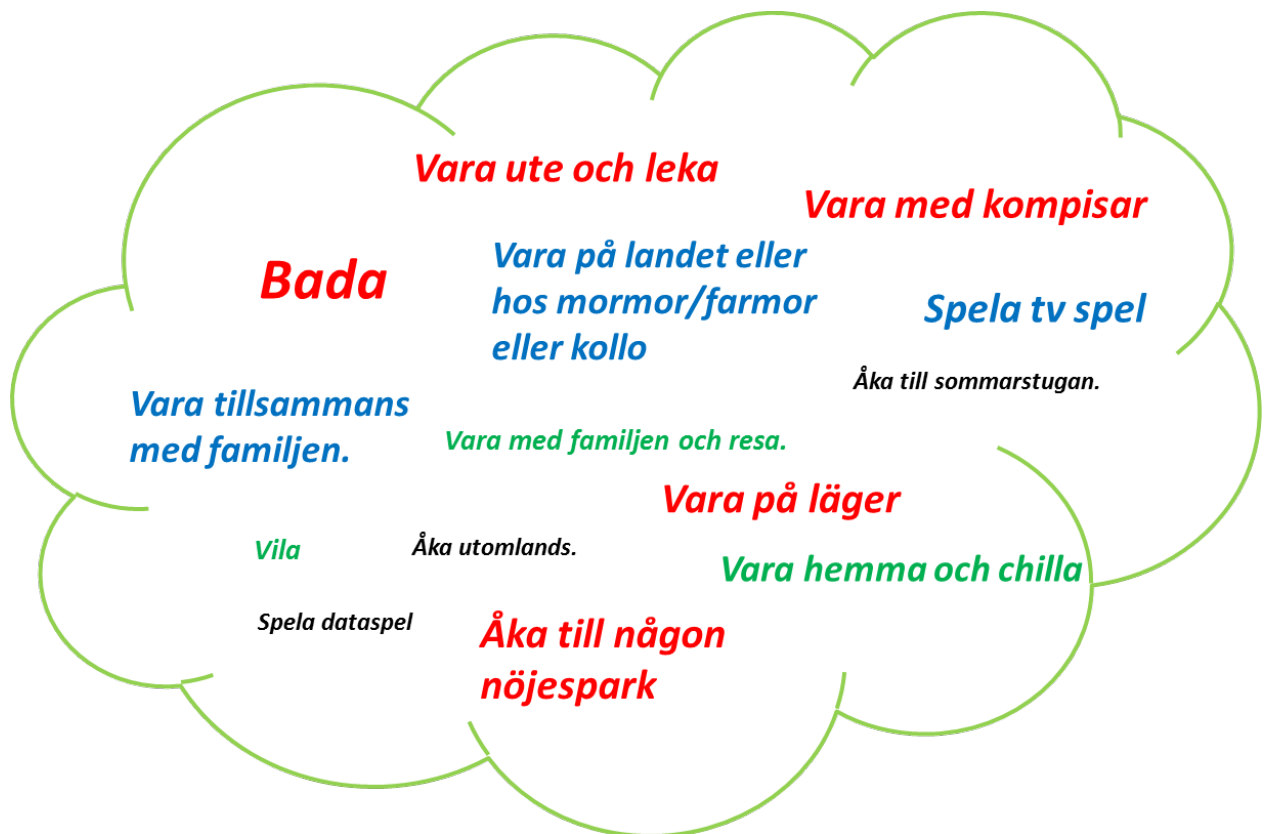

Aktiviteter inför sommarlovet 2017

Svaren på frågan vad barnen skulle må bra av det kommande sommarlovet liknar tidigare års mätningar. Klassiska sommaraktiviteter, som att bada, sola, och vara med familjen eller kompisar är vanligast.

I Majblommans kommunikation med barnen bekräftas denna bild. Barnen längtar efter sådant som barn i alla tider uppskattat: att ha roligt på stranden, bada, hänga med kompisar och vara med familjen. Nöjespark, läger och resor står också högt i kurs.

Om du skulle fråga ditt barn vad han/hon skulle må bäst av att göra på sommarlovet, vad skulle svaret bli då tror du?

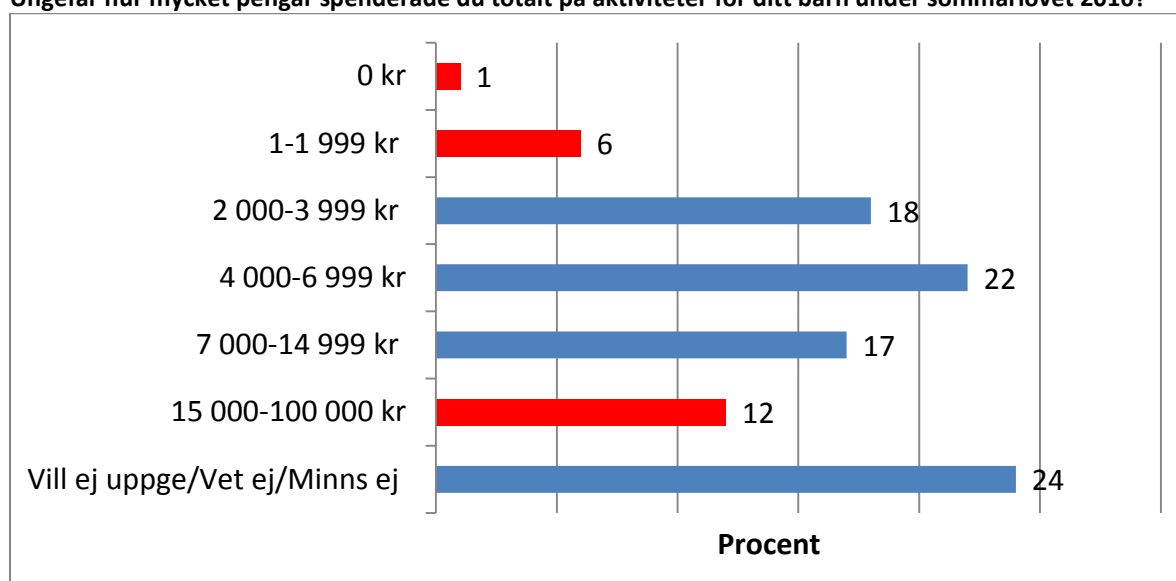
Kostnader för barns aktiviteter senaste sommarlovet (2016)

På frågan hur mycket pengar man lägger på barnets sommarlovsaktiviteter svarar 1 procent noll kronor, medan 6 procent uppger att de lägger 1 – 1.999 kronor på ändamålet. Den största gruppen, 22 procent, spenderar mellan 4.000 och 6.999 kronor medan 12 procent betalar mellan 15.000 och 100.000 kronor för barnets sommarlovsaktiviteter.

Att föräldrar lägger pengar på barnens sommarlov är inte mer anmärkningsvärt än att de bekostar aktiviteter under skollåret. Det iögonfallande med svaren i Majblommans enkät är det glapp som kan konstateras mellan de föräldrar som spenderar mest respektive minst på barnens sommaraktiviteter. Mönstret känns igen från tidigare års mätningar.

Figuren nedan kan sägas illustrera en extrem ekonomisk skillnad (röda staplar) som framträder tydligt när skolans kompensatoriska effekt inte är på plats. Desto viktigare är det att kommunerna fullföljer sitt uppdrag och tillgodoser barns rättigheter och behov även när skolan är stängd.

Ungefär hur mycket pengar spenderade du totalt på aktiviteter för ditt barn under sommarlovet 2016?

Omräknat till median respektive medelvärde framträder nedanstående bild av hur mycket pengar föräldrar har lagt ner på barnets sommarlovsaktiviteter 2016. Medelvärdet för spenderade pengar på ett barns sommarlov är närmare 7.800 kronor, och medianen 5.000 kronor.

	Total (n=761)	5-10 år (n =303)	11-13 år (n=239)	14-16 år (n=219)
Median 2016	5 000 kr	5 000 kr	5 000 kr	5 000 kr
Medelvärde 2016	7 798 kr	7 364 kr	8 225 kr	7 932 kr
<i>Medelvärde 2015</i>	<i>7 531 kr</i>	<i>7 203 kr</i>	<i>7 337 kr</i>	<i>8 144 kr</i>

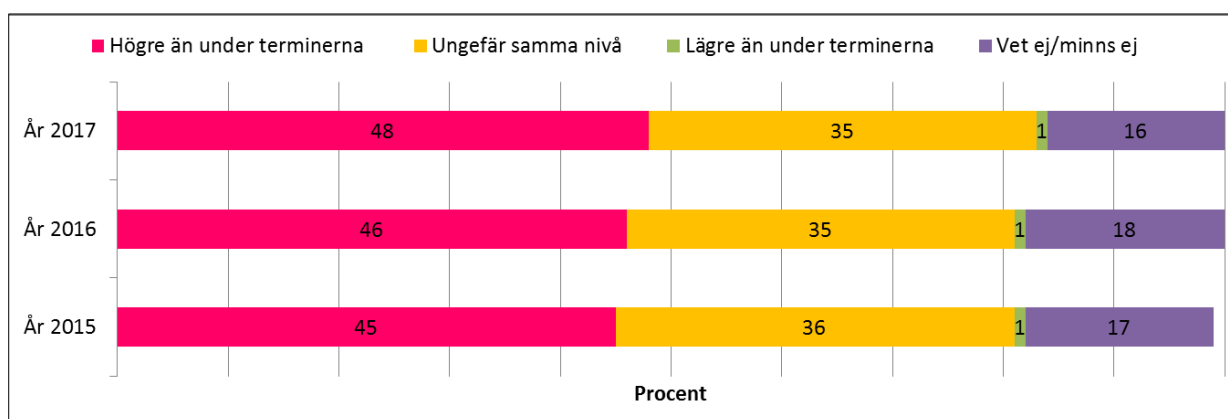
Matkostnader

Har man god ekonomi är skolmaten sannolikt ingen kostnad att fundera över. Men i familjer med små resurser utgör de måltider som barnen får på fritids och i skolan en viktig privatekonomisk faktor. Många skolkökschefer vet om detta, och ser bland annat till att skolmaten på måndagar och fredagar är extra tilltagen, ett sätt att stötta barn i familjer vars kylskåp brukar vara tomt.

De långa loven kan liknas vid helger utdragna över tid. Har man det tufft ekonomiskt hemma lördag – söndag, så är risken att man ha det svårt även på skolloven.

Majblomman har frågat föräldrarna i enkäten om matkostnader på sommarlovet. Nära hälften, 48 procent, svarade att matkostnaden ökar på sommarlovet jämfört med under terminerna. 35 procent tycker att kostnaden är konstant medan en procent menar att den minskar jämfört med när barnen får mat i skolan. Det är fler föräldrar som anser att matkostnaderna ökar under loven om man jämför med 2015 då 45 procent ansåg att de ökar medan 48 procent anser det i årets undersökning.

Om du tänker tillbaka på matkostnaderna för ditt barn under förra sommarlovet 2016, var kostnaderna då...

Svenska kommuner om barns villkor på sommarlovet

Majblommans årliga enkät till alla kommuner i Sverige hjälper oss att kartlägga barns villkor i skolan och på fritiden. En rad frågor i kommunenkäten rör sommarlovet, då kommunernas insatser är särskilt viktiga när det gäller barns rättigheter och möjligheter. Uppgifterna i detta kapitel är hämtade ur årets kommunenkät, vars resultat ska publiceras i en särskild rapport under hösten 2017.

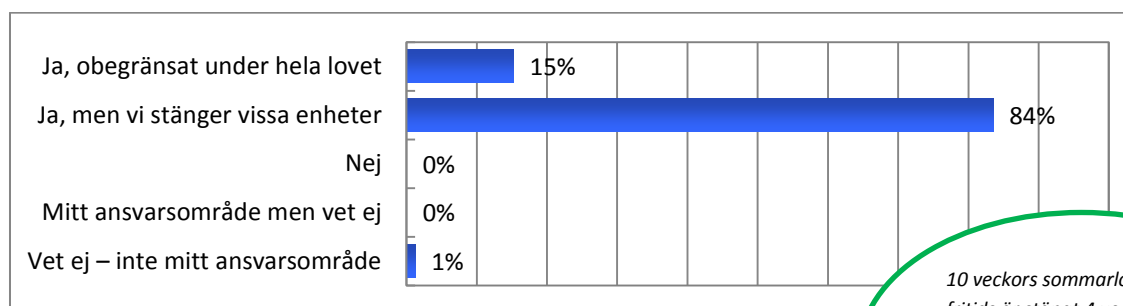
Förskola och fritids om tillgänglighet

När fritids och förskola stänger eller minskar ner under skolloven är det de barn som har det tuffast i sin vardag som drabbas hårdast. Inte minst ensamstående föräldrar, med låga inkomster och ont om tid har svårt att kompensera för kommunal verksamhet som till vardags betyder stabilitet och stimulans för barnen. Men det är också besvärligt för familjer som måste arbeta.

På frågan om man erbjuder fritids även under sommarlovet svarar 15 procent av kommunerna i enkäten ja, utan begränsningar. En majoritet om 84 procent uppger att man håller öppet, men stänger vissa enheter. I praktiken kan detta innebära att barn måste byta fritids och förskola under sommarlovet, vilket kan vara besvärligt särskilt för utsatta familjer.

Ingen kommun svarar att man stänger fritids helt. Detta är positivt, men betyder inte att alla barn får en fritidsverksamhet som de har rätt till. Det finns till exempel stadsdelar i Göteborg som stänger fritids för gott för tredjeklassare, så fort terminen är slut. Barnen hänvisas då till så kallade fritidsklubbar på pendlingsavstånd. Upplägget som sådant försvårar givetvis, i synnerhet för familjer under press.

Erbjuder kommunen/stadsdelen barnomsorg/fritidshem även under sommarlovet?

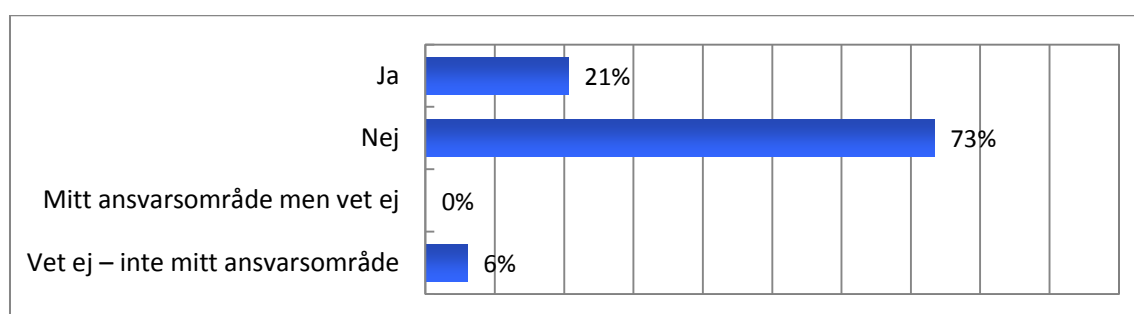

10 veckors sommarlov varav fritids är stängt 4 veckor att kombinera med jobb och tilldelad semester av de 5 veckor man har totalt går inte ihop särskilt lätt.

Socialtjänsten om extra sommarlovsbidrag

Socialtjänsten i våra kommuner är i regel väl förtrogen med att sommarlovet är en påfrestande tid för barn som har det svårt. Ändå tar långt ifrån alla det ansvar som är möjligt enligt socialtjänstlagen, som extra påslag för levnadsomkostnader när skolmaten försvinner. 21 procent svarar ja på frågan om man ger ett extra bidrag till barnfamiljer med försörjningsstöd inför sommarlovet. 73 procent svarar nej på frågan.

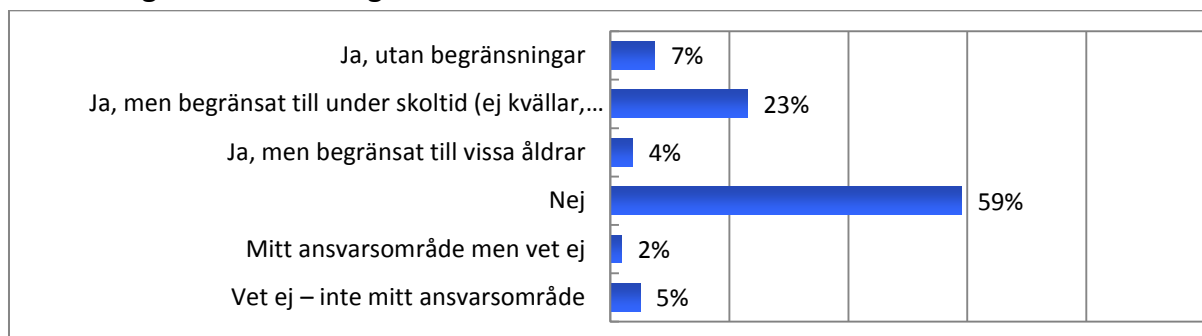
Får barnfamiljer med försörjningsstöd extra bidrag inför sommarlovet?

Kommunikationer

Att ge skolelever tillgång till kostnadsfri kollektivtrafik är en viktig social investering i de flesta kommuner. Rörelsefrihet när skolan är stängd kan vara skillnaden mellan gemenskap och isolering särskilt för äldre barn. Att kunna hänga med på café, till stranden eller bara hälsa på en kompis blir möjligt om bussen inte kostar något. På frågan om barn i grundskolan får fri kollektivtrafik svarar en mindre andel om 7 procent ja, utan begränsningar. 23 procent anger att kollektivtrafiken är kostnadsfri endast under skoltid och ytterligare 4 procent anger att skolbarn åker gratis vid en viss ålder, vanligtvis i högstadiet. Majoriteten av kommunerna, 59 procent, erbjuder inte skolbarn gratis kollektivtrafik över huvud taget.

Får barn i grundskolan åka gratis med kollektivtrafiken?

Sommarlovsprogram och kollo/läger i kommunal regi

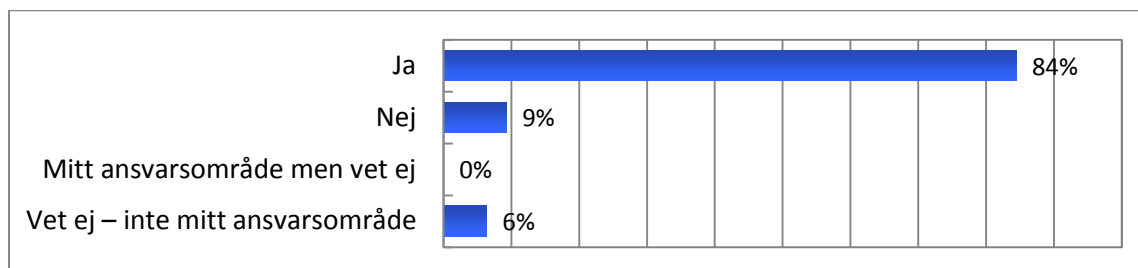
1900-talets sommarkollo var från början arrangemang för barn i socioekonomisk utsatthet. Idag är kollo snarare en sommaraktivitet bland andra, och inte sällan en kostsam sådan. Vissa kommuner erbjuder en taxa baserad på familjens inkomst, men det kan icke desto mindre bli besvärligt att låta barnen delta, för den som har små marginaler.

Att det finns meningsfulla sommarlovsaktiviteter i kommunerna är viktigt, liksom att kostnaderna hålls nere så att alla barn och unga har råd. 2017 ser vi en ökning vad gäller tillgången på sommarlovsaktiviteter. Andelen som svarar ja på frågan om man erbjuder kollo-/lägerplatser har ökat med nära 20 procent på ett år.

2016 sjösattes regeringens sommarlovssatsning, genom vilken kommuner kan rekvirera statliga medel för att anordna kostnadsfria aktiviteter för barn och unga. Majblommans kontakter med MUCF som är den myndighet som administrerar bidraget bekräftar att många kommuner tagit vara på möjligheten. Det framgår också av rapporten "Alla barn ska vara med"⁴: 283 kommuner har rekvirerat sommarlovspengar.

När Majblomman ställer frågan om kommunen arrangerar/förmedlar kolloplatser eller andra sommarlovsaktiviteter svarar 84 procent av kommunerna Ja, medan 9 procent svarar nej.

Arrangerar eller förmedlar kommunen kollo-/lägerplatser eller andra sommarlovsaktiviteter?

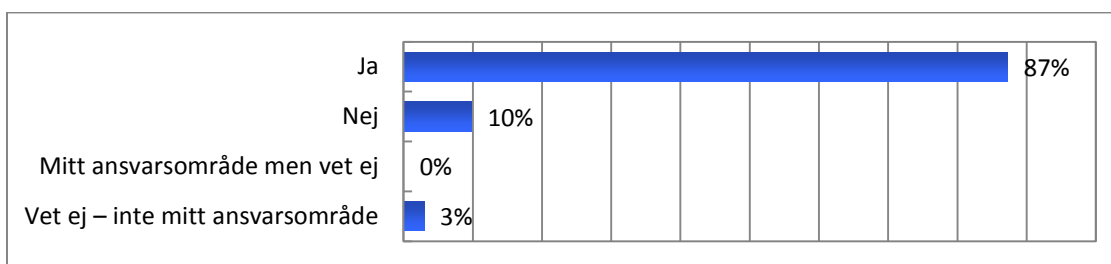
⁴ MUCF.s rapport: https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/alla-barn-ska-vara-med.pdf

Sommarlovsprogram

Många kommuner erbjuder sommarlovsprogram av olika slag. Det kan handla om allt från gymnastikträning varje vecka till teaterskola över en helg eller badutflykter vid fint väder. Sådana upplägg kan göra stor skillnad för barn som är understimulerade och ensamma.

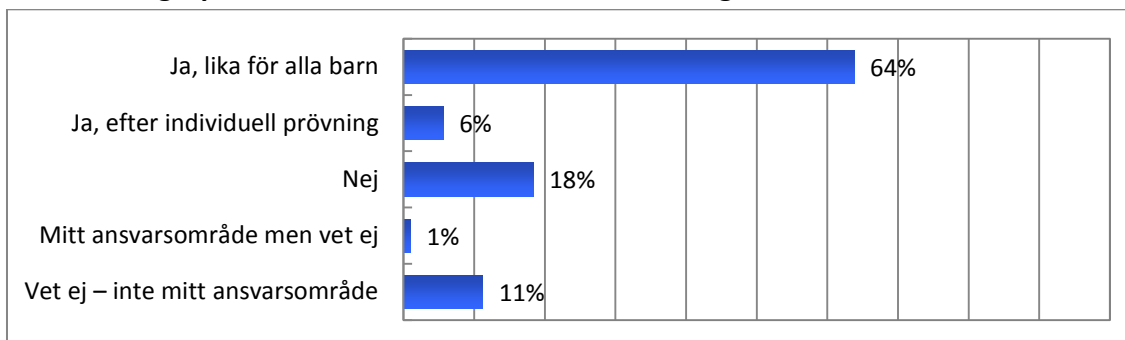
På frågan om kommunen erbjuder ett sommarlovsprogram svarar en majoritet om 87 procent ja, vilket också är en ökning med 20 procent sedan 2016.

Sätter kommunen/stadsdelen (själva eller tillsammans med andra samarbetspartners) ihop ett sommarlovs-program för barn och unga?

Även på frågan om aktiviteterna är avgiftsfria svarar 64 procent att de är kostnadsfria och gäller för alla barn. Det är fler kommuner som erbjuder kostnadsfria aktiviteter jämfört med 2016 då 32 procent uppgav att så var fallet. Endast 6 procent svarar att man erbjuder kostnadsfrihet efter individuell prövning vilket är en förbättring jämfört med 2016, då 12 procent valde detta svar. 18 procent av kommunerna svarar nej på frågan.

Är kollo-/lägerplatserna/ sommarlovsaktiviteterna avgiftsfria?

Policies, utbildning, debatt, riktlinjer

Barns villkor och rättigheter förtjänar att tas på stort allvar på högsta politiska nivå och i samtliga berörda förvaltningar. Om beslutsfattare är medvetna om och strävar efter detta så förbättras förutsättningarna för att alla barn ska få en trygg och stimulerande tillvaro året runt.

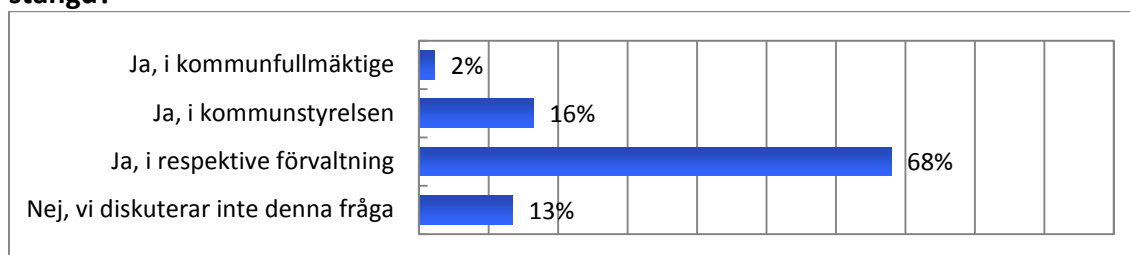
När vi ställer frågan om diskussioner om kommunens ansvar för barns villkor på sommarlovet i olika förvaltningar och beslutande organ svarar 2 procent av kommunerna att detta görs i fullmäktige och 16 procent att diskussionen förs i kommunstyrelsen. 68 procent anger att ansvaret diskuteras i respektive förvaltning medan 13 procent meddelar att någon diskussion inte förs alls.

Majblomman lägger stor vikt vid att barns rättigheter står på den dagliga agendan i våra kommuner, inte bara i förvaltningarna utan också bland politiker på högsta beslutande nivå. Utan en levande och påläst diskussion riskerar barns rättigheter att prioriteras bort.

När det gäller kommunens ansvar för barn under skolloven är det klart beskrivet i skollagen. Skolverket slår fast att fritidshem är en pedagogisk gruppsamhet som ska finnas för elever från 6 års ålder till och med vårterminen det år då de fyller 13 år även under skolloven. Att dra en gräns vid exempelvis tredje klass är inte i linje med detta.

Fritidshem kompletterar skolan på två sätt. Dels tar man emot elever på morgnar, eftermiddagar och lov, dels står man innehållsmässigt för andra erfarenheter och kunskaper än vad barnen normalt får i skolan. Skola och fritidshem bör tillsammans bidra till elevernas allsidiga utveckling och lärande.

Diskuteras vilket ansvar kommunen har för barnen under de 16 veckor som skolan är stängd?

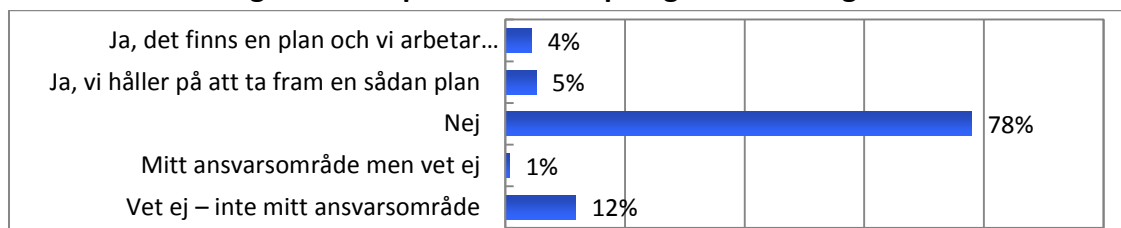

Kommunala planer mot barnfattigdom

Beslutade strategier mot ekonomisk utsatthet bland barn är viktigt. Vi frågade kommunerna om de tagit fram en plan för bekämpning av barnfattigdom. 4 procent svarar att man har en sådan plan och arbetar efter den. 5 procent av kommunerna anger att de håller på att ta fram en plan mot barnfattigdom. En majoritet om 78 procent svarar nekande på frågan, och 12 procent väljer svarsalternativet "vet ej – inte mitt ansvarsområde". En procent svarar detsamma, trots att frågan ligger på respondentens bord, vilket givetvis är anmärkningsvärt.

Den låga andelen kommuner som har en plan mot barnfattigdom är ett problem, eftersom avsaknaden av strategier och mål drabbar barn som hade behövt stöd, över hela landet. Vi noterar att planer mot barnfattigdom tycks vara något som är svårt att få fram för många av våra kommuner. Andelen som har en handlingsplan har varit påfallande låg alla de år då Majblommans kommunenkät skickats ut. En plan för att bekämpa barnfattigdom är i själva verket en plan för inkludering av alla barn.

Har kommunen tagit fram en plan för bekämpning av barnfattigdom?

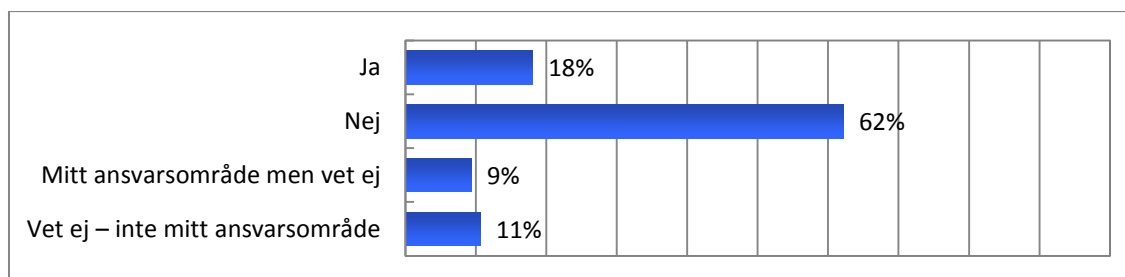

Utbildning av personal

Människor som arbetar direkt med barn eller fattar beslut som påverkar barn behöver kunskap om hur det är att växa upp i en familj med små marginaler. Förståelse för barns villkor i ekonomiskt utanförskap gör att professionella fattar klokare beslut i stort och smått. På så vis minskar risken för barns utanförskap.

Utbildning är en grundläggande åtgärd för att sprida kunskap, om stort och smått. Det gäller allt från att kunna identifiera utsatta barn och vidta långsiktiga åtgärder för deras bästa till att inte ta för givet att alla har ätit glass eller varit på stranden på lovet. Dessvärre är det fortfarande ovanligt att svenska kommuner satsar på grundläggande personalutbildning om utsatta barns villkor. Endast 18 procent svarar Ja medan 62 procent av kommunerna uppger att skolpersonal inte utbildas om barns villkor i en ekonomiskt utsatt familj.

Vidareutbildas skolpersonal i er kommun/stadsdel om villkoren för barn som lever i en ekonomiskt utsatt familj?

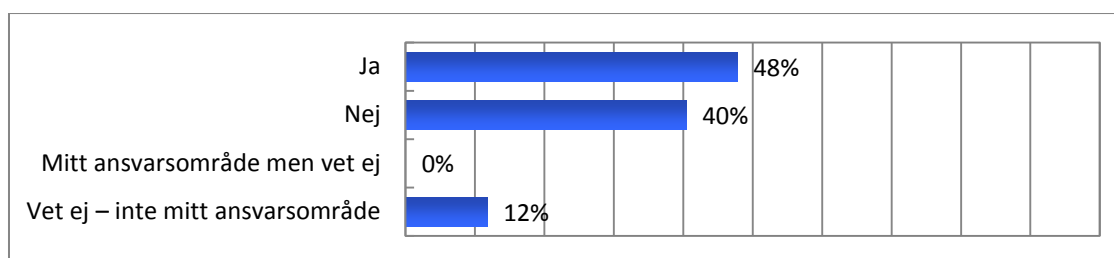

Barnkonsekvensanalyser

Barnkonsekvensanalyser är en förekommande metod som syftar till att beslutsfattare ska involvera barnperspektivet och barnkonventionen i det dagliga förvaltningsarbetet. Annorlunda formulerat är den ett verktyg för att implementera riktlinjer och handlingsplaner för barns bästa på olika områden.

På frågan om kommunen gör barnkonsekvensanalyser i frågor som rör barn svarar nästan hälften, 48 procent av kommunerna, ja. 40 procent uppger att de inte gör barnkonsekvensanalyser.

Gör kommunen barnkonsekvensanalyser i frågor som rör barn?

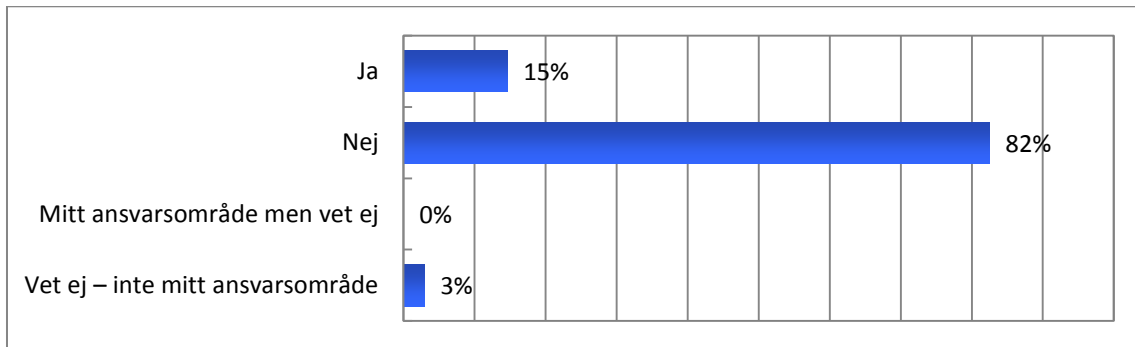

Kommunala barnombudsmän

I en handfull svenska kommuner har man valt att tillsätta en tjänsteman med särskilt uppdrag att bevaka barns rättigheter. Majblomman ser initiativet som ett gott verktyg för att barnperspektivet inte ska glömmas bort i olika sammanhang. Givetvis är en barnombudsman också en tillgång för enskilda barn och unga på olika sätt, beroende på hur tjänstens funktion ser ut.

På frågan om kommunen har en barnombudsman eller motsvarande svarar endast 15 procent ja, medan hela 82 procent svarar nej.

Har kommunen en kommunal barnombudsman eller motsvarande?

Majblommans lov-checklista för alla kommuner

För att förenkla för alla kommuner som verkligen vill mildra effekten av ekonomisk utsatthet och inkludera alla barn på skolloven, har Majblomman satt ihop en checklista. När en kommun kan bocka av checklistan helt har man skapat en bra grund att bygga vidare på, för alla barns bästa:

- Prioritera frågan om barns villkor på högsta politiska nivå, och anta en handlingsplan för inkludering av alla barn.
- Utbilda alla personalgrupper som arbetar med barn och ansvarar för barnfrågor. Då fattas klokare beslut.
- Följ skollagen och tolka den utifrån barnets behov: håll förskola och fritids öppet året runt.
- Informera barn och föräldrar om vilka rättigheter och möjligheter de har.
- Se till att alla barn har tillgång till kostnadsfri kollektivtrafik, året runt.
- Se till att socialtjänsten inför ett obligatoriskt sommarlovspåslag för barnfamiljer med försörjningsstöd, så att de ökade matkostnaderna inte drabbar barnen.
- Se till att föra pedagogiska samtal i skolan och på fritids, så att barn också får kunskap om allas rättigheter och möjligheter. Majblommans studiematerial kan vara till god hjälp.

Goda exempel ur Majblommans kommunenkät

Som nämnts ser Majblomman att andelen kommuner som engagerar sig i barns sommarlov ökar, inte minst tack vare de sommarlovspengar som numera kan rekvideras via MUCF. Av vår enkät framgår också att många kommuner jobbar för att tillgodose barns behov på sommarlovet. Nedan ger vi några exempel på lovvärda initiativ, direkt citerade ur vår kommunenkät.

Hofors

"Entré ungdom, ett aktivitetshus för barn 6-18 år. Barnet ansöker om ett ÉU-kort som kostar 100 kr/år och barn. Sedan kan barnet fritt delta i olika kulturutbildningar (dans, teater, instrument, film/TVspel, konst etc.) samhällsaktiviteter (teckenspråk, ÉU råd, cafémästare, eventgrupp, nätverk unga vuxna social coaching etc.) Fredags/lördagsarrangemang, kollo, sommar/sport/påsk/höst/jullovssarrangemang. Under julimånad samverkar vi med föreningar som erbjuder gratis sommarlovsaktiviteter, stadsbidrag."

Örebro

"Vi gör det på många olika sätt både i egen regi via fritidsklubbar och fritidsgårdar eller genom samverkan med föreningar kring exempelvis "drive in idrott" och lovaktiviteter. Det kan också vara prova på-aktiviteter inom kulturskola och studieförbund där också aktiviteterna är gratis om de bedrivs i samverkan med fritidsgården. Kulturskolan bedriver både egen gratisverksamhet och i samverkan med bibliotek och andra aktörer."

Botkyrka

"Kultur och fritidsförvaltningen anordnar en kulturmånad i oktober varje år där barn/unga från förskola till gymnasium får möjlighet att gå på bio, teater, och kulturella arrangemang gratis, det kan tas ut en liten kostnad för vissa arrangemang men det står förvaltningarna för. Varje år anordnas Summergame och Wintergame där barn/unga får möjlighet att prova på olika sporter gratis, de bjuds in olika kändisar från olika sporter som barnen/unga får träffa. Barn/unga med funktionsnedsättning får ett badkort där de endast behöver betala 20 kr för ett badbesök, vårdnadshavare får gå med gratis. De får även ett racketkort och får för det boka en bana (tennis, squash, badminton, pingis) för 50 kr, fyra personer får följa med gratis. Sommarläger anordnas gratis för de som inte har möjlighet att komma iväg på semester. På kulturskolan har man möjlighet att hyra instrument för 200 kr per termin dock inte gitarr."

Gbg - Askim-Frölunda-Högsbo (stadsdel)

"Kostnadsfri verksamhet i egen regi och i samarbete med föreningar. Öppen för alla barn och ungdomar."

Sthlm - Enskede-Årsta-Vantör (stadsdel)

"Stadsdelsförvaltningen anordnar fritidsaktiviteter och upplevelser för barn och unga 10-17 år. Samarbeten sker med idrottsföreningar och kulturföreningar.

Sthlm - Hässelby-Vällingby (stadsdel)

Stadsdelsförvaltningen i samverkan med civilsamhället anordnar kostnadsfria aktiviteter för barn 6-16 år under alla lov. T ex fotokollo för unga tjejer. natur-dagkollo i stadsdelsområdets naturreservat, dagliga aktiviteter på torget under v 24-32 (dans, teater, schack mm). Påbörjat även samarbete med Brommapojkar för att erbjuda kvällsfotboll för unga tjejer och killar."

Sthlm – Skärholmen (stadsdel)

"Fryshuset driver stadsdelens fritidsverksamhet på entreprenad och har många kostnadsfria aktiviteter för alla åldrar, se länk: <http://skarholmen.fryshuset.se/>

Vad Majblommans alla lokalföreningar gör

Majblommans bidrag betyder mer än bara det materiella. Vår verksamhet innebär att barn får möta vuxna som förstår en besvärlig situation utifrån barnets upplevelse. Våra volontärer är eller har ofta varit yrkesverksamma med barn i skola, sjuk- och hälsovård, socialtjänst eller fritidsverksamhet. Det innebär att de är extra duktiga på att se barns behov på den egna orten.

Lokalföreningarnas insatser ska ge möjlighet till gemenskap med kamrater i skolan och på fritiden. Det handlar också om att lätta på oron för familjens ekonomi för en stund, och att slippa känna skam. Med andra ord betyder Majblommans insatser mer än att få en cykel eller pengar till sommarläger.

Bidragen från våra 650 lokalföreningar ger jämte Majblommans opinionsbildande arbete både kort- och långsiktigt förbättring för barn som har det tufft. Vårt fokus är alltid på barnen, och så har det varit sedan organisationen grundades för snart 110 år sedan. Majblomman möter och stärker barns röster, både i enskilda ärenden och i den offentliga debatten.

Bidrag till sommarlovsaktiviteter har länge legat på topp, men 2016 har basala behov som kläder och skor hamnat på första plats. En del av dessa bidrag går till terminsavslutningar och sommarkläder. Även kategorin fritidsaktiviteter, nöjen och kultur omfattar saker barn vill göra på sommarlovet.

Majblommeföreningarnas utbetalda bidrag , (TKR)	2012	2013	2014	2015	2016
Kläder och skor	3 739	4 484	5 194	5 816	5 549
Fritidsaktiviteter, nöjen och kultur	2 804	3 311	3 927	4 162	4 702
Sommarlov	5 040	5 161	5 323	4 930	4 449
Övriga dyra och nödvändiga saker	2 360	2 456	2 854	2 987	2 870
Jul och andra högtider	1 964	1 884	2 300	2 219	1 938
Datorer	713	804	748	743	574
Glasögon	1 095	833	798	852	483
Skolaktiviteter	198	210	257	205	165
Bidrag till enskilda barn	17 913	19 143	21 401	21 914	20 730
Handkassa till skolsköterska/kurator	604	562	643	656	676
Lokala barnaktiviteter	1 919	1 841	2 033	2 426	3 401
Majblommepengar till barn	5 039	5 929	6 032	5 920	5 966
Majblommepengar till skolor, kårer	4 464	4 933	5 212	4 965	5 254
Totalt, grupper	12 026	13 265	13 920	13 967	15 297
Summa lokala bidrag	29 939	32 408	35 321	35 881	36 027

Rapporten i sammandrag

Kommunenkäten

Diagram över kommuners samtliga svar samt listor över de kommuner som är föredömen i de olika frågorna finns som separat dokument. Några frågor i urval redovisas här:

Tillgänglighet av barnomsorg och fritidshem under sommarlovet

- 15% obegränsad tillgänglighet under hela sommarlovet
- 84% begränsad tillgänglighet, stänger vissa enheter
- 1% Vet ej

Diskuteras vilket ansvar kommunen har för barnen under de 16 veckor som skolan är stängd?

- 2% Ja, i kommunfullmäktige
- 16% Ja, i kommunstyrelsen
- 68% Ja, i respektive förvaltning
- 13% Nej, vi diskuterar inte denna fråga

Om socialtjänsten kompenserar för ökade levnadsomkostnader under sommarlovet

- 21% Ja, familjer med försörjningsstöd får extra sommarlovsbidrag
- 73% Nej, vi ger inget extra sommarlovsbidrag
- 6% Vet ej

Föräldraenkäten

Förklaring till uppställningen: Varje åldersgrupp summerar till 100 procent i respektive fråga.

T.ex: 4 procent av barn 5-10 år var ensamma 1 – 2 veckor, därmed var 96 procent inte ensamma och tog hand om sig själva = 100 procent.

16 procent av alla skolbarn har varit hemma med föräldrar hela sommarlovet, alltså 10 veckor.

Per åldergrupp fördelar det sig enligt följande:

- 19 procent för barn 5 – 10 år
- 15 procent för barn 11 – 13 år
- 14 procent för barn 14 – 16 år.

76 procent av alla skolbarn aldrig varit på egen hand och tagit hand om sig själva.

De barn som varit på egen hand och tagit hand om sig själva, fördelar de sig per åldergrupp:

- 4 procent för barn 5-10 år (1 – 2 veckor)
- 34 procent för barn 11-13 år (1 – 6 veckor)
- 38 procent för barn 14-16 år (1 – 8 veckor)

Omräknat till hur många barn det rör sig om tar vi SCB:s befolkningsstatistik till hjälp. Siffrorna är avrundade nedåt.

5 - 10 år =	28 700 barn
11 – 13 år =	114 700 barn
14 – 16 år =	121 300 barn
Summa =	264 700 barn

Enligt SCB är barnantalet i hela riket:

5-10 år	717 807
11-13 år	337 524
14-16 år	319 425
Summa	1 374 756

48 procent av föräldrarna menar att matkostnaderna ökar under sommarlovet.